HELSINGIN KÄRÄJÄOIKEUS **LISÄLAUSUNTO**

12.11.2018

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Helsingin käräjäoikeuden lausunto

HE 199/2017 vp: hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tiedustelutoiminnan valvonnasta ja laiksi valtion virkamieslain 7 §:n muuttamisesta

Helsingin käräjäoikeus esittää pyydettynä lisälausuntonaan seuraavan.

Tiedustelutoiminnan valvonta

Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi tiedustelutoiminnan valvonnasta säädetään tiedusteluvaltuutetun läsnäolosta tuomioistuimessa. Esityksen 14 §:n mukaan tiedusteluvaltuutetulla tai hänen määräämällään virkamiehellä on oikeus olla läsnä käsiteltäessä tiedustelumenetelmää koskevaa lupa-asiaa tuomioistuimessa. Säännöksen perustelujen mukaan läsnäolo-oikeus koskisi siviili- ja sotilastiedustelumenetelmien lupakäsittelyä Helsingin käräjäoikeudessa. Tämän lisäksi valtuutetulla olisi oikeus olla läsnä lupa-asiassa annettuun päätökseen tehdyn kantelun käsittelyssä Helsingin hovioikeudessa. Perustelujen mukaan läsnäolo-oikeuteen ei sisältyisi muita osallistumisoikeuksia tuomioistuinkäsittelyyn, kuten oikeutta tulla kuulluksi tai esittää muutoin näkemyksiään istunnossa.

Läsnäolo-oikeus tarkoittaisi esityksen perustelujen mukaan valtuutetun oikeutta kuunnella ja katsoa kaikki käsittelyssä esitettävä aines. Valtuutetun oikeudet asian käsittelyssä tuomioistuimessa ovat siten esityksen mukaan hyvin rajoitetut. Tätä voidaan pitää tiedusteluvaltuutetun valvontatehtävän tehokkuuden kannalta jopa ongelmallisena.

Käräjäoikeuden käsityksen mukaan mitään prosessioikeudellisia ongelmia ei aiheutuisi siitä, että tiedusteluvaltuutetun osallistumista lupa-asian käsittelyyn tuomioistuimessa laajennettaisiin esitetystä läsnäolo-oikeudesta esimerkiksi oikeudeksi tulla kuulluksi käräjäoikeuden käsittelyssä. Tämä saattaisi olla omiaan osaltaan myös monipuolistamaan tuomioistuimen päätösharkintaa asiassa. Tärkeätä kuitenkin olisi, että asiasta säädettäisiin riittävän yksityiskohtaisesti.

Tiedusteluvaltuutetun mahdollinen läsnäolo-oikeutta laajempi osallistumisoikeus, kuten oikeus tulla kuulluksi, ei vaaranna käräjäoikeuden riippumattomuutta. Useissa käräjäoikeudessa käsiteltävissä asioissa on tavallista, että ennen asian ratkaisemista oikeudelle esitetään vaatimusta vastustavia tai kritisoivia näkökantoja. On myös useita erilaisia asioita, joissa laissa asetetaan tuomioistuimelle velvollisuus varata jollekin viranomaistaholle tilaisuus tulla kuulluksi asiassa.

Jos tiedusteluvaltuutetun esitettyä läsnäolo-oikeutta laajennetaan esimerkiksi oikeudeksi tulla kuulluksi käräjäoikeuden käsittelyssä, on edelleen tärkeätä esityksessä todetuin tavoin, että tuomioistuin voi käsitellä asian myös tiedusteluvaltuutetun läsnä olematta ja että kuulemisen toteuttaminen ei saisi viivästyttää tuomioistuimen päätöksen antamista. Osa tiedusteluasioista on erittäin kiireellisiä ja ne voivat tulla ratkaistaviksi päivystysasioina esimerkiksi viikonloppuisin. Tärkeätä on myös, kuten käräjäoikeus on jo aiemmassa lausunnossaan tuonut esille, että velvollisuus toimittaa tieto istunnosta tiedusteluvaltuutetulle asetetaan tiedusteluasioiden salainen ja usein myös kiireellinen luonne huomioon ottaen hakijataholle, ei käräjäoikeudelle.

Laamanni Tuomas Nurmi